

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS

TEINE OSAKOND

KOHTUASI JATSÕŠŌN vs. EESTI

(Kaebus nr 27603/15)

KOHTUOTSUS

STRASBOURG

30. oktoober 2018. a

Käesolev kohtuotsus jõustub konventsiooni artikli 44 lõikes 2 sätestatud tingimustel. Kohtuotsust võidakse keeleliselt toimetada.

EUROOPA NÕUKOGU

Kohtuasjas Jatsõšõn vs. Eesti,

Euroopa Inimõiguste Kohus (teine osakond) kojana, kuhu kuuluvad

esimees Robert Spano,

kohtunikud Julia Laffranque,

Ledi Bianku,

Işıl Karakaş,

Valeriu Griţco,

Jon Fridrik Kjølbro,

Stéphanie Mourou-Vikström

ja *osakonna sekretär* Stanley Naismith,

olles pidanud nõu kinnisel istungil 2. oktoobril 2018,

tegi nimetatud kuupäeval järgmise otsuse.

MENETLUSE KÄIK

1. Kohtuasi põhineb Eesti kodaniku Jatsõšõni 1. juunil 2015. aastal inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi: konventsioon) artikli 34 alusel kohtule Eesti Vabariigi vastu esitatud kaebusel (nr 27603/15). EIK-is esindas teda Tallinnas tegutsev advokaat K.-M. Jõgi.

2. Eesti Vabariiki (edaspidi: riik) esindas M. Kuurberg Välisministeeriumist.

3. Kaebaja väitis, et vangla saatebussi tingimused, nimelt saatebussi kambri suurus ning turvavöö ja linkide puudumine, olid ebainimlikud ja alandavad ning sundisid teda loobuma oma vanaema matustele minemast.

4. 2. mail 2016 edastati need kaebused riigile. Kaebuse ülejäänud osa, mis puudutas kaebaja kohustust kanda käe- ja jalaraudu ning tõhusa õiguskaitsevahendi väidetavat puudumist, tunnistati kohtureeglite 54. reegli lõike 3 järgi vastuvõetamatuks.

ASJAOLUD**I. KOHTUASJA ASJAOLUD**

5. Kaebaja on sündinud 1985. aastal ja elab Viljandis.

6. Kõnealuste sündmuste ajal kandis kaebaja vanglakaristust röövimise ja vanglaametniku vastu vägivalda kasutamise eest. Tartu Vangla 16. jaanuaril 2013. aastal koostatud kinnipeetava individuaalses täitmiskavas sisalduva riskihinnangu kohaselt oli kaebajat kuritegude eest karistatud viiel korral ning hinnati, et ta on ühiskonnale ohtlik, riskialdis ja impulsiivne.

7. 13. mail 2013 taotles kaebaja lühiajalist väljaviimist, et osaleda oma vanaema matustel Viljandi maakonnas asuvas Tarvastus, mis on Tartu Vanglast umbes 80 km kaugusel. Kaebaja avaldas taotluses, et on teadlik, et ta peab olema käeraudades ja et teda saadavad valvurid.

8. 14. mail 2013 anti lühiajalise väljaviimise luba. Käskkirjas viidati asjaolule, et kaebajat peeti väga ohtlikuks ja tal oli mitu kehtivat distsiplinaarkaristust. Koos käskkirjaga tehti samal kuupäeval korraldus, milles kirjeldati üksikasjalikult, kuidas väljaviimine tuleb korraldada, täpsustades, et kaebajat peavad saatma vähemalt kolm vanglaametnikku ja et ennetava meetmena peab ta kandma nii käe- kui ka jalaraudu.

9. 15. mail 2013 pidi kaebajat ja tema venda (samuti samas vanglas kinnipeetav)

transporditama matustele samas saatebussis. Kaebaja allkirjastas kinnipeetavale isikule lühiajalise väljaviimise raames kohaldatava saatmisrežiimi dokumendi, milles selgitati saatmisele kohaldatavaid eeskirju, sealhulgas käe- ja jalaraudade kandmise kohustust. Kell 9.30 paigutati ta vangla saatebussi üksikkambrisse. Tegemist oli bussiga Volkswagen Crafter, mida vangla oli kasutanud alates 2010. aasta oktoobrist ning milles oli üks neljane kamber ja neli üksikkambrit. Iga üksikkamber oli vähemalt 60 cm lai, 149 cm kõrge ja 85 cm pikk ning põrandapinna suurusega 0,51 m². Kambris, kuhu kaebaja paigutati, oli põranda külge kinnitatud plastikiste. Puudusid lingid ja turvavöö.

10. Vangla saatebuss jõudis vangla territooriumi sõiduvärvani. Seal otsustas kaebaja matustele mitte minna ja umbes 20 minutit hiljem viidi ta vanglasse tagasi. Seejärel kl 10.02 alustas tema vend sõitu matustele ja jõudis kalmistule kl 10.57.

11. 9. septembril 2013 taotles kaebaja Tartu Vanglalt hüvitist summas 7500 eurot, väites, et käe- ja jalaraudade kasutamine ei olnud põhjendatud ja et vangla soovis teda avalikkuse ja perekonna ees alandada. Ta lisas, et saatebussi kamber oli liiga väike ja seal puudus turvavarustus, mistõttu ta kartis oma elu pärast. Samuti väitis kaebaja, et ta sai psühholoogilise trauma, sest ta oli eespool nimetatud tingimuste tõttu sunnitud loobuma oma vanaema matustele minemast. Vangla jättis tema kaebuse rahuldamata.

12. 4. detsembril 2013. aastal esitas kaebaja Tartu Halduskohtusse Tartu Vangla vastu kaebuse, korrates eespool nimetatud kaebusi.

13. 11. märtsil 2014. aastal jättis Tartu Halduskohus kaebaja kaebuse rahuldamata. Halduskohus viitas käe- ja jalaraudade kasutamise õiguslikule alusele ning pidas seda põhjendatuks. Saatebussis olevate tingimuste kohta märkis halduskohus, et kaebaja keeldus enda transportimisest ja seega ei pidanud ta kunagi kirjeldatud tingimustes viibima. Kuna kaebaja keeldus lühiajalisest väljaviimisest vabatahtlikult, ei saa Tartu Vanglat süüdistada ebaseaduslikus tegevuses. Halduskohus pidas usutavaks, et kaebaja otsustas matustele minemata jätta põhjusel, et ta ei soovinud jätta endast sugulastele halba muljet. Kuid miski ei viidanud sellele, et vangla soovis teda tema perekonna ees spetsiaalselt alandada, kasutades selleks käe- ja jalaraudu.

14. 9. septembril 2014. aastal esitas kaebaja halduskohtu otsuse peale Tartu Ringkonnakohtusse apellatsioonkaebuse. Ta väitis muu hulgas, et puudus põhjus järeldada, et tal oleks häbi olnud ilmuda oma perekonna ette käe- ja jalaraudades, ning et peamine põhjus, miks ta otsustas matustele minemata jätta, oli transporditingimused.

15. 7. oktoobril 2014 jättis Tartu Ringkonnakohtus kaebaja apellatsioonkaebuse rahuldamata ja esimese astme kohtu otsuse muutmata. Kuna kaebaja loobus enda transportimisest vanaema matustele, ei saa rääkida vanglaasutuse ebaseaduslikust tegevusest. Saatebuss ei lahkunud vangla territooriumilt ja seega ei saa ta nõuda hüvitist millegi eest, mis oleks võinud juhtuda, või trauma eest, mille ta oleks võinud saada, kui ta oleks lühiajalist väljaviimist kasutanud.

16. 10. novembril 2014. aastal esitas kaebaja õigusküsimusi puudutava kassatsioonkaebuse, avaldades, et ta jääb enda alama astme kohtutes esitatud seisukohtade juurde. 11. veebruaril 2015 keeldus Riigikohus õigusküsimustes esitatud kassatsioonkaebust menetlusse võtmast.

II. ASJAKOHANE RIIGISISENE ÕIGUS JA KOHTUPRAKTIKA

A. Asjasse puutuvad õigusaktid

1. Liiklusseadus

17. Liiklusseaduse § 30 lg 1 sätestab, et sõidukis, millel on turvavööd, peab sõitja olema sõidu ajal turvavööga nõuetekohaselt kinnitatud.

2. Majandus- ja kommunikatsiooniministri 13. juuni 2011. aasta määrus nr 42 „Mootorsõiduki ja selle haagise tehnonõuded ning nõuded varustusele“

18. Majandus- ja kommunikatsiooniministri 13. juuni 2011. aasta määruse nr 42 „Mootorsõiduki ja selle haagise tehnonõuded ning nõuded varustusele“ lisa 1 jaos „Lisanõuded bussidele“ viidatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2001/85/EÜ (vt punkti 27 allpool).

B. Asjakohane kohtupraktika

19. 30. novembri 2015. aasta otsuses (asjas nr 3-3-1-56-15) hindas Riigikohus, kas kinnipeetava transportimine 0,45 ruutmeetrise pindalaga 1,5 m kõrguses bussikongis võis iseseisvalt või koosmõjus käe- ja jalaraudade kasutamisega alandada kinnipeetava inimväärikust. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale tuginedes leidis Riigikohus, et kinnipeetavate transporditingimuste õiguspärasuse kontrollimisel tuleb hinnata kinnipeetavale tagatud isikliku ruumi suurust kogumis muude asjaoludega, sh valgustus ja ventilatsioon, kas igal kinnipeetaval on oma istekoht, reisi kestus ja kitsastes oludes toimunud transpordikordade arv. Hindamaks, kas selles konkreetses asjas pidi kaebaja taluma inimväärikust alandavaid tingimusi, tugines Riigikohus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2001/85/EÜ (vt punkti 27 allpool). Riigikohus leidis, et direktiivis miinimumnõuetena sätestatud istekoha ja reisija jalaruumi mõõtmed olid ligikaudu samad kui kaebaja istekoha mõõtmed. Riigikohtu arvates ei alandanud ühekordne veidi üle kahe tunni kestnud etapeerimine kirjeldatud oludes kaebaja inimväärikust ei bussikongi mõõtmete alusel eraldivõetuna ega kogumis ohjeldusmeetmete kasutamisega. Riigikohus pidas oluliseks seda, et kaebajale tagatud isiklik ruum busses ei erinenud reisijateveo miinimumtingimustest vabaduses.

20. Direktiivile 2001/85/EÜ on viidatud ka Tartu Maakohtu 2. märtsi 2015. aasta otsuses (asjas nr 3-14-51449) ja Tartu Ringkonnakohtu 12. jaanuari 2016. aasta otsuses (asjas nr 3-14-50320). Viimases asjas jättis ringkonnakohus rahuldamata mittevaralise kahju hüvitamise nõude, mille esitas kinnipeetav, keda oli 10 minutit transporditud üksikkambris suurusega 0,51 m². Ringkonnakohus leidis, et vastasel juhul tekiks olukord, kus vabaduses bussiga reisivatele inimestele on tagatud väiksemad õigused isiklikule pinnale reisimise ajal kui kinnipeetavatele nende transportimise ajal. EIK-i praktikat arvesse võttes leidis Tartu Ringkonnakohus, et sellise olukorra kujundamist ei saanud EIK silmas pidada.

21. 17. märtsi 2015. aasta otsuses (asjas nr 3-14-220) leidis Tartu Ringkonnakohus, et seitsmel korral, mil kaebajat transporditi koos kolme või vähema kinnipeetavaga kuuele saadetavale mõeldud saatebussis, kus iga kinnipeetava jaoks oli vähemalt 0,78 m² isiklikku pinda, ei kannatanud ta mingit kahju, mida hüvitada. Kuid ringkonnakohus leidis, et kaebaja õigusi rikuti ühel korral, mil teda transporditi koos viie kinnipeetavaga ca 1 tunni vältel sõitjateruumis, kus iga etapeeritava kohta oli põrandapinda 0,39 m².

III. ASJAKOHANE RAHVUSVAHELINE ÕIGUS JA KOHTUPRAKTIKA

A. Kinnipeetavate kohtlemise standardsed miinimumnõuded

22. Kinnipeetavate kohtlemise standardsed miinimumnõuded, mis on vastu võetud 30. augustil 1955. aastal Genfis esimesel ÜRO kuritegude ennetamist ja õigusrikkujate kohtlemist käsitleval kongressil ja mille on heaks kiitnud majandus- ja sotsiaalnõukogu 31. juuli 1957. aasta resolutsiooniga 663 C (XXIV) ja 13. mai 1977. aasta resolutsiooniga 2076 (LXII) (U.N. Doc. A/CONF/611, lisa I, koos muudatustega), on asjakohases osas sõnastatud järgmiselt.

Kinnipeetavate vedu

„45. (1) Kinnipeetavate vedamisel asutusse või asutusest peavad nad olema avalikkusele võimalikult vähe nähtavad ja tarvitusele tuleb võtta kohased meetmed, et kaitsta neid mis tahes kujul solvangute, uudishimu ja avaliku tähelepanu eest.

(2) Keelatud on kinnipeetavate transportimine sõidukis, kus puudub korralik ventilatsioon või valgustus, samuti mis tahes transportimine, mis põhjustaks neile asjatuid füüsilisi raskusi.

(3) Kinnipeetavate transpordikulud katab administratsioon ja kõikidele tuleb tagada võrdsed tingimused.“

B. Ministrite komitee soovitus osalisriikidele Rec(2006)2 Euroopa vanglaeeskirjade kohta

23. 11. jaanuaril 2006. aastal võttis Euroopa Nõukogu ministrite komitee vastu soovitus osalisriikidele Rec(2006)2 Euroopa vanglaeeskirjade kohta, millega asendati soovitus nr R (87) 3 Euroopa vanglaeeskirjade kohta, võttes arvesse karistusõiguse, karistuse mõistmise praktika ja vanglate üldise haldamise arengusuundi Euroopas. Kinnipeetavate transportimise kohta nägid muudetud Euroopa vanglaeeskirjad ette järgmised suunised.

„32.2 Keelatud on kinnipeetavate transportimine sõidukis, kus puudub korralik ventilatsioon või valgustus, samuti transportimine, mis põhjustaks neile mis tahes viisil asjatuid füüsilisi raskusi või alavääristaks neid.“

C. Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT) arvamus

1. Kongi suurus

24. Kinnipeetavate transporditingimusi on CPT käsitletud mitmes aruandes seoses visiitidega erinevatesse riikidesse. Asjakohased viited visiitidele ja konkreetsed aruanded, mis käsitlevad vangla bussikongide suurus, on välja toodud otsuses *M. S. vs. Venemaa* (nr 8589/08, punkt 65, 10. juuli 2014).

2. Turvavööd või lingid

25. CPT delegatsioon külastas Madalmaid 2.–13. mai 2016. Aruande CPT/Inf (2017) 1 asjaomases osas märkis CPT järgmist:

„29. Houteni politseijaoskonnas tutvus delegatsioon kinnipeetavate transportimiseks kasutatavate sõidukitega. Kõik sõidukid olid sarnased – kaks kahest kambrit ja üks kolmene kamber sõidukite tagaosas. Kambrates olid videovalve, kutsunginupp ja sisesidesüsteem. Kuid delegatsioon pani tähele, et sõidukites puudusid kinnipeetavatele ette nähtud kambrates turvavööd, mis kujutab endast turvaohu. CPT soovib see puudus kõrvaldada.“

26. CPT delegatsioon külastas Sloveeniat 16.–27. september 2001. Oma aruande CPT/Inf (2002) 36 punktis 95 märkis komitee järgmist:

„95. Visiidi käigus tutvus delegatsioon kinnipeetavate transportimiseks kasutatavate sõidukitega. Sõidukitel oli 1,7 m² suurune turvaline tagakamber, mis on ette nähtud maksimaalselt kuuele kinnipeetavale; CPT arvates ei tohiks sellise suurusega kambris paigutada üle nelja kinnipeetava. Ventilatsioon oli kehv ja puudus loomulik valgus, kunstlik valgus oli äärmiselt hämar. Lisaks ei võimaldanud sisesidesüsteemivarustus kinnipeetavatel end saatjatele korralikult kuuldavaks teha. Kambris puudusid turvavööd, samuti lingid ja käsipuud, mis takistaks kinnipeetavatel tasakaalu kaotamast sõiduki liikumise ajal...

CPT soovib Sloveenia ametivõimudel kinnipeetavate transportimise praegune korraldus eespool toodud tähelepanekute valguses üle vaadata.“

IV. ASJAKOHANE EUROOPA LIIDU ÕIGUS

27. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. novembri 2001. aasta direktiivi 2001/85/EÜ, mis käsitleb reisijateveoks mõeldud sõidukite, millel on lisaks juhiistmele rohkem kui kaheksa istekohta, erieeskirju ning direktiivide 70/156/EMÜ ja 97/27/EÜ muutmist, lisa III sätestab reisijate istekohtade mõõtmete ja reisijatele ette nähtud jalaruumi kriteeriumid. Kooskõlas direktiiviga on istekoha nõutud miinimumlaius 40–45 cm olenevalt bussi tüübist (kas selles on ka seisukohad või on see ehitatud peamiselt või eranditult istekohtadega – III lisa, joonis 9 „Reisijate istekohtade mõõtmed“). Direktiiv sätestab ka, et reisijatel peab olema vähemalt 70 cm jalaruumi (III lisa, joonis 13 „Reisijatele ette nähtud jalaruum“).

ÕIGUSKÜSIMUSED

KONVENTSIOONI ARTIKLITE 3 JA 8 VÄIDETAVAD RIKKUMISED

28. Kaebaja kaebas, et transporditingimused tema lühiajaliseks väljaviimiseks, et osaleda oma vanaema matustel, nimelt väike kamber ilma turvavöö ja linkideta, rikkusid tema konventsiooni artikliga 3 tagatud õigusi. EIK-i ülesanne on anda kohtuasja asjaoludele õiguslik hinnang ja EIK leiab, et kaebust tuleb analüüsida konventsiooni artiklite 3 ja 8 seisukohast, mis on asjakohases osas sõnastatud järgmiselt:

Artikkel 3

„Kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.“

Artikkel 8

„1. Igaühel on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu [---].

2. Ametivõimud ei sekku selle õiguse kasutamisse muidu, kui kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.“

A. Konventsiooni artikli 3 väidetav rikkumine

1. Vastuvõetavus

(a) Poolte seisukohad

29. Riigi sõnul ei saa kaebaja väita, et on konventsiooni artikli 34 mõttes ohver, kuna ta ise otsustas matustele minemata jätta, mistõttu vangla saatebussi tingimused teda ei mõjutanud. Ei piisa üksnes rikkumise võimalikkusest ega kaebaja kartusest, et ta elu on saatebussis ohus.

30. Kaebaja vaidles riigile vastu. Asjaolu, et teda ei transporditud vangla territooriumilt välja, oli tähtsusetu, sest transporditingimused iseenesest olid ebainimlikud ja alandavad. Ta viibis bussis, millega oli juhtunud avariit, ja tema elu oleks ohus olnud.

(b) EIK-i hinnang

31. EIK kordab, et artikli 34 alusel kaebuse esitamiseks peab üksikisik, vabaaühendus või isikurühm saama väita, et ta on „konventsioonis [---] sätestatud õiguste [---] rikkumise ohver”. Selleks, et isik saaks väita, et ta on rikkumise ohver, peab vaidlustatud meede isikut otseselt mõjutama (vt *Micallef vs. Malta* [suurkoda], nr 17056/06, punkt 44, EIK 2009).

32. EIK leiab, et kuigi kaebaja otsustas matustele minemata jätta, tegi ta seda pärast mõningast viibimist vangla saatebussis, kui ta oli näinud ja kogenud selle tingimusi, mis tema sõnul rikkusid konventsiooni artiklit 3. Seega saab kaebaja väita, et on konventsiooni artiklist 3 tulenevate õiguste väidetava rikkumise ohver niivõrd, kui võrd väited puudutavad saatebussis viibitud aega. Transportimise kestus on tegur, mida EIK arvestab oma üldises hinnangus transporditingimustele. Sellest tulenevalt tuleb riigi vastuväide rahuldamata jätta.

33. Artikli 3 alusel esitatud kaebus ei ole selgelt põhjendatav konventsiooni artikli 35 lõike 3 tähenduses. Kuna ühtegi teist alust kaebuse vastuvõetamatuks tunnistamiseks ei ole tuvastatud, leiab EIK, et see tuleb tunnistada vastuvõetavaks.

2. Sisu**(a) Poolte seisukohad**

34. Kaebaja väitis, et kohtuasjas *Yakovenko vs. Ukraina* (nr 15825/06, 25. oktoober 2007) viitas EIK CPT arvamusele, mille järgi ei olnud 0,4, 0,5 või isegi 0,8 m² suurused üksikkambrid sõidu pikkusest olenemata isiku transportimiseks sobivad. Käesolevas asjas oli vangla saatebussi üksikkambri põrandapinna suurus 0,51 m² ja kambri puudusid turvavöö ja lingid, kust kinni hoida.

35. Riik väitis, et transporditingimused ei ületanud kinnipidamisega seotud paratamatut kannatust ja alandust ning selle tõttu ei olnud tegemist ebainimliku või alandava kohtlemisega konventsiooni artikli 3 alusel. Riik rõhutas, et kõiki transporditingimusi ja aspekte tuleb hinnata kogumis, mitte keskenduda põrandapinna suursele. Kaebaja paigutati üksinda üksikkambrisse, mille põrandapinna suurus oli 0,51 m². Kamber oli vähemalt 60 cm lai, 85 cm pikk ja 149 cm kõrge ning seal oli põranda külge kinnitatud metallraamil tugev plastikiste. Mis puudutab jalaruumi, siis kuigi see oli kitsas, vastas see direktiivi 2001/85/EÜ nõuetele (vt punkti 27 eespool). Päeva ajal paistis kambritesse läbi kahe katuseuugi ja esiklaasi loomulikke päevavalgust ning pimedal ajal lülitati sisse laevalgustus. Bussil oli kolm eraldi reguleeritavat küttesüsteemi ja -sooni, sealhulgas üks transporditavate kinnipeetavate jaoks. Turvavöösid ega linke ei olnud kambritesse ette nähtud. Riik märkis, et kohtuasjas *Voicu vs. Rumeenia* (nr 22015/10, 10. juuni 2014) leidis EIK, et turvavööde puudumine üksinda ei saa kaasa tuua artikli 3 rikkumist. Võttes arvesse neid tingimusi ja asjaolu, et kaebaja oli noor ja terve inimene ega veetnud bussis üle kahekümne minuti, mille jooksul

buss vangla territooriumilt ei lahkunud, ei olnud kohtlemine sellise tõsidusastmega, et sellele saaks kohaldada artiklit 3.

(b) EIK-i hinnang

(i) Üldpõhimõtted

36. EIK kordab, et konventsiooni artikkel 3 sisaldab demokraatliku ühiskonna üht kõige põhilisemat väärtust. See sätestab piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise absoluutse keelu olenemata asjaoludest ja ohvri käitumisest. Väärkohtlemine peab olema minimaalse tõsidusastmega, et see kuuluks artikli 3 kohaldamisalasse. Selle minimaalse tõsidusastme hindamine on suhteline, see sõltub kohtuasja kõikidest asjaoludest, näiteks kohtlemise kestus, selle füüsiline ja vaimne mõju ning mõnel juhul kannatanu sugu, vanus ja tervislik seisund (vt muu hulgas *Idalov vs. Venemaa* [suurkoda], nr 5826/03, punkt 91, 22. mai 2012).

37. Vabadusevõtmise kontekstis on EIK järjepidevalt rõhutanud, et selleks, et kannatused ja alandus kuuluks artikli 3 kohaldamisalasse, peavad need igal juhul olema suuremad kinnipidamisega seotud paratamatust kannatusest ja alandusest. Riik peab tagama, et isikut peetakse kinni inimväärikust austavates tingimustes, et meetme rakendamise viis ega meetod ei põhjustaks talle kannatusi ega raskusi, mis ületaks kinnipidamisega kaasnevat vältimatut kannatust, ja et vangistuse praktilisi nõudeid arvestades oleks tema tervislik seisund ja heaolu piisavalt tagatud (vt eespool viidatud *Idalov*, punkt 93, *Kudla vs. Poola* [suurkoda], nr 30210/96, punktid 92–94, EIK 2000-XI, ja *Popov vs. Venemaa*, nr 26853/04, punkt 208, 13. juuli 2006).

38. Kinnipidamistingimuste hindamisel tuleb arvestada nii nende tingimuste kumulatiivset mõju kui ka kaebaja esitatud konkreetseid väiteid (vt *Dougoz vs. Kreeka*, nr 40907/98, punkt 46, EIK 2001-II).

(ii) Põhimõtete kohaldamine käesolevas kohtuasjas

39. EIK piirdub kaebaja kaebuse läbivaatamisel üksikkambri piiratud põrandapinna ja seal puuduva turvavöö ja linkide küsimusega (vt punkte 3 ja 4 eespool). EIK märgib, et muude transporditingimustega ehk bussi ventilatsiooni, istekohtade, kütte või valgustusega seoses kaebust ei esitatud.

40. EIK märgib, et kaebaja paigutati üksikkambrisse, mille põrandapinna suurus oli 0,51 m². CPT on pidanud 0,4, 0,5 või isegi 0,8 m² suurust üksikkambrit isiku transportimiseks ebasobivaks ükskõik kui lühikese aja jooksul (vt punkti 24 eespool).

41. EIK kordab, et CPT välja kujundatud kriteeriumid on kaalukad EIK-i analüüsis kinnipeetavate transporditingimuste nõuetekohasuse kohta. Kuid hinnang artikli 3 rikkumise kohta ei saa tugineda üksnes kinnipeetavale ette nähtud ruutmeetrite võrdlusele (vt *Muršić vs. Horvaatia* [suurkoda], nr 7334/13, punktid 122–123, EIK 2016, milles käsitleti vanglatingimusi, sealhulgas eluruumi suurust kambris). Üksnes konkreetsete asjaolude kõikehõlmav vaatlus saab anda tegeliku pildi transporditava isiku reaalsusest (vt näiteks eespool viidatud *M. S.*, punktid 74–75, milles EIK võttis arvesse ka sõitude sagedust ja pikkust; *Trepashkin vs. Venemaa* (nr 2), nr 14248/05, punktid 132–136, 16. detsember 2010, milles võeti arvesse sõitude pikkust ja arvu, saatebussi ettenähtud mahutavuse järgimist, kinnipeetavate võimalust end sõidupäevadel liigutada ja korralikult süüa saada; eespool viidatud *Yakovenko*, punktid 108–112, milles EIK tõi esile sõitude sageduse ja arvu ning kambrite kehva valgustuse ja ebapiisava ventilatsiooni; ja *Khudoyorov vs. Venemaa*,

nr 6847/02, punktid 117–119, EIK 2005-X (väljavõtted), milles kaks kinnipeetavat pidid kordamööda istuma 1 m² suuruses kambris üksteise süles ja kaebajat transporditi selles bussis nelja vangistusaasta jooksul vähemalt 200 korda).

42. EIK võtab arvesse riigi väidet, et käesolevas asjas täideti direktiivis 2001/85/EÜ sätestatud nõudeid istekoha suurusele ja jalaruumile (vt punkti 35 eespool). Ka riigi kohtud on kinnipeetavate transportimist puudutavates asjades direktiivile korduvalt viidanud (vt punkte 19 ja 20 eespool). EIK leiab, et kuigi kinnipeetavate transportimisega kaasnevad paratamatult teatud piirangud võrreldes reisijateveoga vabaduses, ei tohiks kinnipeetavate transporditingimused võimalikke turvariske arvestades olla põhjendamatult halvemad miinimumnõuetest, mida riik on otsustanud tagada tavaelanikkonnale. Eespool toodust tulenevalt nõustub EIK riigi kohtute seisukohaga, et vangla saatebussis olev ruum kinnipeetavate jaoks on võrreldav sellega, mis on minimaalselt nõutud vabaduses viibivate isikute jaoks.

43. Mis puudutab turvavööde ja linkide puudumist, siis märgib EIK, et üldiselt soovitab CPT tagada transpordivahendis selliste istmete ja elementide olemasolu, mis aitaksid vältida kinnipeetavatel tasakaalu kaotust transpordivahendi liikumise ajal (vt punkti 26 eespool). Eesti õigusaktid ei nõua turvavööde olemasolu kõikides sõidukites (vt punkti 17 eespool).

44. EIK võtab küll arvesse CPT soovitusi turvavööde kohta, mille kasutamine vähendaks turvariske, kuid on hiljuti leidnud, et turvavöö puudumine üksinda ei too kaasa artikli 3 rikkumist (vt *Voicu vs. Rumeenia*, nr 22015/10, punkt 63, 10. juuni 2014). Kuigi EIK ei välista, et teatud tingimustel ja koosmõjus teiste teguritega võib turvavöö ja linkide puudumine anda põhjust muretsemiseks artikli 3 alusel, ei tuvasta EIK käesolevas asjas raskendavaid asjaolusid (vrd *Engel vs. Ungari*, nr 46857/06, punkt 28, 20. mai 2010, milles alakehast halvatud kaebaja ratastool jäeti liikuvast sõidukist fikseerimata; ja *Voicu* (eespool viidatud), milles nimetati olulise tegurina täielikku pimedust vangla saatebussi kambris).

45. Eespool toodust tulenevalt ja arvestades, et käesolevas asjas viibis kaebaja saatebussis vaid lühikest aega ja ühel korral, ei leia EIK, et kõnealune kohtlemine ületas konventsiooni artikliga 3 nõutud miinimumlävendit. Eeltoodust tulenevalt ei ole nimetatud artiklit rikutud.

B. Konventsiooni artikli 8 väidetav rikkumine

1. Poolte seisukohad

46. Riik väitis, et artikkel 8 ei ole käesolevas asjas kohaldatav, sest see ei näe ette kinnipeetava tingimusteta õigust lahkuda pereliikme matustel osalemiseks vanglast. Käesolevas asjas oli kaebaja aktsepteerinud, et väljaviimine vanglast tähendas teatud piiranguid (vt punkti 7 eespool). Arvestades, et transporditingimused kogumina ei rikkunud konventsiooni artiklit 3, ei saa kaebaja väita, et ta pidi loobuma matustele minemast riigist tulenevatel põhjustel. Riik väitis ka, et riigisiseses menetluses ja EIK-is toimunud menetluses esitas kaebaja vastuolulisi väiteid selle kohta, miks ta otsustas matustele mitte minna (vrd punkte 14 eespool ja 47 allpool).

47. Kaebaja väitis, et olenemata loast minna vanaema matustele otsustas ta seda mitte teha põhjusel, et ta pidi kandma käe- ja jalaraudu. Tema arvates oli jalaraudade kasutamine (millest teda enne väljaviimist ei teavitatud) eriti alandav, sest neid ei saanud matustel sugulaste eest varjata. Tema arvates ei olnud jalaraudade kasutamine turvariskide piiramise eesmärgiga proportsionaalne. Kaebaja ei maininud muid transporditingimusi ega selgitanud, kuidas need mõjutasid tema artiklist 8 tulenevaid õigusi.

2. EIK-i hinnang

48. EIK märgib, et artikkel 8 ei taga kinnipeetavale isikule tingimusteta õigust perekondlikel põhjustel vanglast lahkuda (vt *Płoski vs. Poola*, nr 26761/95, punkt 38, 12. november 2002). Kuid keeld minna lähedase pereliikme matustele (vt eespool viidatud *Płoski*, punkt 32) või heidutavate ja/või ebaselgete piirangute seadmine sellisele väljaviimisele (vt *Giszczak vs. Poola*, nr 40195/08, punkt 39, 29. november 2011, milles kinnipeetavat ei teavitatud õigel ajal ja piisavalt tema väljaviimise tingimustest ehk kohustusest kanda vanglariietust ning käe- ja jalaraudu, mille tagajärjel keeldus ta matustele minemast) võib olla sekkumine kinnipeetava õigusesse era- ja perekonnaelu austamisele.

49. EIK märgib, et käesolevas asjas oli kaebajale antud luba minna vanaema matustele, kuid ta loobus sellest õigusest sellega kaasnevate piirangute tõttu. Kaebaja seisukohti (vt punkti 47 eespool) arvesse võttes märgib EIK, et ta piirdus oma kaebuses ühe konkreetse piiranguga, mis seati õigusele vanglast lahkuda, ehk käe- ja jalaraudade kandmise nõudega. Selle kohta märgib EIK, et kaebaja andis enne lahkumist endale aru (isegi kui vaid korraks), et ta peab väljasõidu ajal kandma käe- ja jalaraudu (vt punkte 7 ja 9 eespool), ning et ta esitas vanglale ja riigi kohtutele vastuolulisi väiteid kartuse kohta olla oma perekonna ees alandatud (vt punkte 11, 12 ja 14 eespool). Kuid EIK ei pea vajalikuks neid aspekte lähemalt uurida, sest ta on käe- ja jalaraudade kandmise nõuet puudutava kaebuse juba vastuvõetamatuks tunnistanud (vt punkti 4 eespool). Kuna kaebaja ei ole esitanud ühtegi väidet seoses oma kaebusega, mis edastati vastustajariigile (vt punkte 3 ja 28 eespool), siis leiab EIK, et kaebuse see osa on ilmselgelt põhjendamatu ja tuleb konventsiooni artikli 35 lõike 3 punkti a ja lõike 4 kohaselt läbi vaatamata jätta.

SELLEST LÄHTUDES KOHUS ÜHEHÄÄLSELT

1. *tunnistab* kaebaja suhtes kohaldatud transporditingimustega seotud kaebuse konventsiooni artikli 3 alusel vastuvõetavaks ja kaebuse ülejäänud osa vastuvõetamatuks;
2. *leiab*, et konventsiooni artiklit 3 ei ole rikutud.

Koostatud inglise keeles ja tehtud teatavaks kirjalikult 30. oktoobril 2018 kohtureeglite 77. reegli lõigete 2 ja 3 kohaselt.

Stanley Naismith
Sekretär

Robert Spano
Esimees